

THEODOR LAMP I

door Ruud Stam

Theodor Lamp is een van de belangrijkste mensen geweest in de pijpenindustrie in het Westerwald (Duitsland) in deze eeuw. Hij was niet alleen pijpenmaker, maar was vooral belangrijk als grossier. Toen Lamp in 1975 in Höhr-Grenzhausen stierf, heeft zijn weduwe korte tijd later alle archieven vernietigd. Daarmee is zeer veel waardevol materiaal verloren gegaan.

De dochter van Lamp, die nog in Höhr-Grenzhausen woont, is niet meer bereid iets over haar vader te vertellen, en de vrouw van de compagnon van Lamp in de eerste jaren, Wilhelm Mannebach, is reeds over de 90 en herinnert zich niet meer veel. De gemeente levert geen persoonsgegevens van mensen die nog pas kort geleden gestorven zijn, in verband met bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

De voornaamste bronnen zijn dus opgedroogd. Moeizame naspeuringen hebben desalniettemin een aantal gegevens opgeleverd, die de moeite waard zijn om nu vast te leggen. Immers, binnenkort is ook dat niet meer mogelijk. De voornaamste nog beschikbare bronnen zijn:

- gemeentearchief Höhr-Grenzhausen;
- archief Rademacher;
- archief van het Keramik Museum Westerwald;
- archief Trumm-Bergmans;
- mondelinge mededelingen van de heer Müller, een oud-werknemer van Lamp; de heer Fries, auteur van diverse historische artikelen en boeken over Höhr-Grenzhausen; Fred Tijmstra en diverse nog in leven zijnde oud-pijpenmakers.

De voornaamste gebeurtenissen

Theodor Lamp werd op 5-4-1898 in Weitersburg (Westerwald) geboren als zoon van Peter Lamp en Margaretha geb. Metzler. Na zijn militaire dienst tijdens de Eerste Wereldoorlog trouwt hij in april 1922 met Helene Berg, geboren 10-5-1900 in Kattowitz. Uit dit huwelijk werden drie kinderen geboren: Theodor (1922), Margaritta (Martha, 1923) en Peter Rudolf (Rudi, 19??) De eerder genoemde weduwe Lamp was zijn tweede vrouw. Lamp is omstreeks 1930 van zijn eerste vrouw gescheiden.

De ouders van Lamp zijn vroeg gestorven. Zijn oom, Johann Lamp geeft zijn neef de benodigde steun.

Lamp is van circa 1921 tot 1975 zelfstandig actief geweest in de groothandel in pijpen en kleine artikelen van klei (10). Al voor 1921 handelde hij incidenteel voor eigen rekening. Voor dat hij zich zelfstandig vestigde, heeft Lamp het beroep van

koopman geleerd bij Julius Wingender.

Uit 1922 komen we in het Adressbuch der Keramische Industrie de eerste vermelding tegen van het bedrijf van Lamp: *Lamp und Cie, Bahnhofstr. 27: Tonpfeifen und Wetzstein-Fabrik. Inhaber: Theod. Lamp und W. Mannebach.*

Als bijzonderheid wordt vermeld, dat het bedrijf een telefoon-aansluiting heeft.

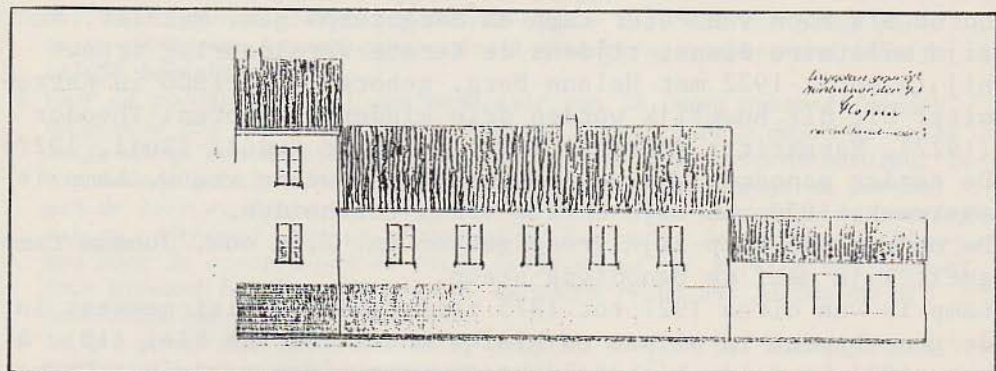
Het bedrijf aan de Bahnhofstr. (de tegenwoordige Rathausstr.) was gevestigd in het oude sigarenfabriekje van Müllenschmidt und Sohn.

Als Lamp in 1922 in het huwelijk treedt, wordt er een huwelijksfoto gemaakt bij het huis Am Völker van zijn oom Johann. Vermoedelijk heeft Lamp reeds dat jaar een deel van het huis van zijn oom gehuurd. Op 22 november 1922 werd er een bouwvergunning verleend voor de verbouwing van het huis Am Völker. De firma van Lamp zou daarna in dit huis gevestigd blijven.

Zoals reeds vermeld, werkte lamp de eerste jaren samen met Wilhelm (Willi) Mannebach, geboren 6-4-1899 in Höhr en 27-10-1955 gestorven in Höhr-Grenzhausen. Mannebach was getrouwd met Mathilde Fries. Uit het huwelijk werd een dochter geboren: Hannelore Liesegang-Mannebach.

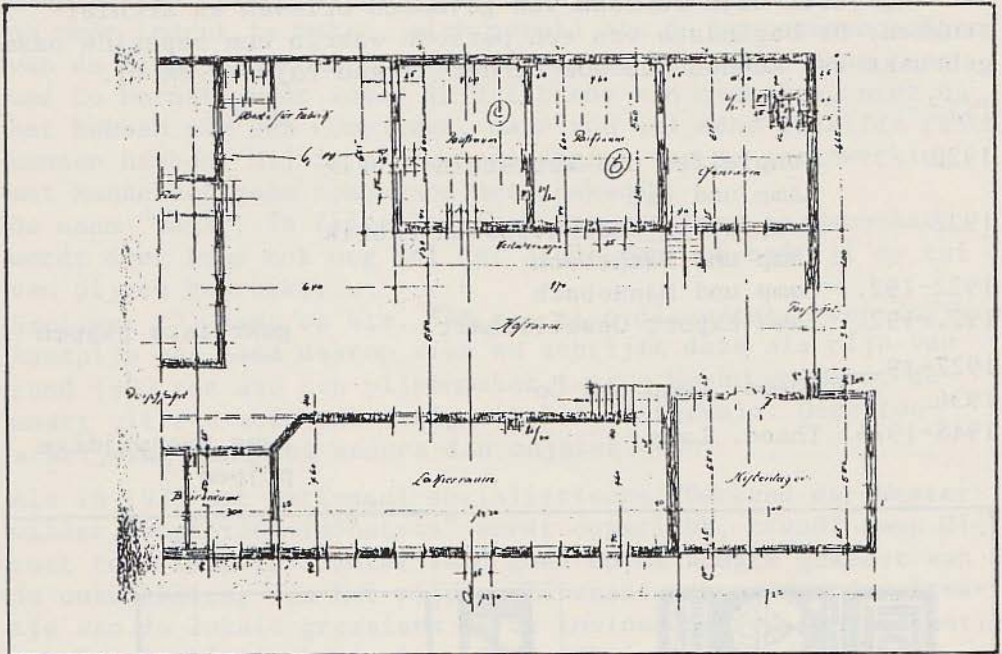
Wanneer de samenwerking met Mannebach beëindigd is, is niet duidelijk. Dit moet echter in de twintiger jaren gebeurd zijn. In 1928 brandt het huis en de fabriek Am Völker af.

Op 22 april 1928 richt Lamp aan het Landratamt zu Montabauer een verzoek om het door brand verwoeste fabrieksgebouw weer op te mogen bouwen. Hij wil in het pand een moffeloven (voor het bruinere van pijpen) installeren. Het huis wordt, zoals later zal blijken, niet geheel herbouwd. Op 24 mei krijgt hij de bouwvergunning: "*Der Muffelofen wird aus Ziegelstein und Feuerfesten Stein und Eisenmuffel hergestellt.*" (Afb. 1, 2 en 3)

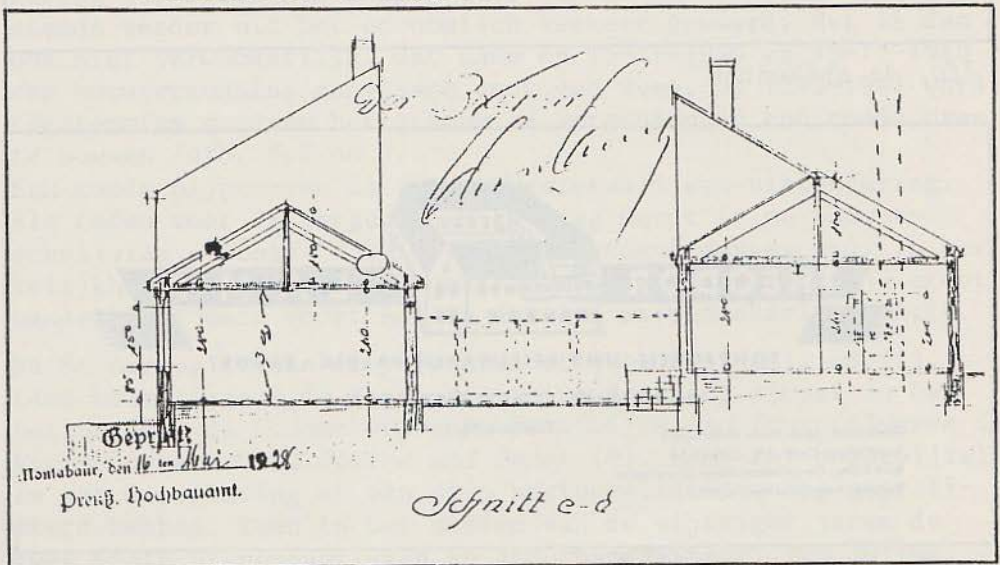

Afb. 1: Zijaanzicht fabrieksgebouw 1928

Opvallend zijn de gedetailleerde bepalingen waaraan het bouwwerk moet voldoen in verband met de zorg voor goede arbeidsomstandigheden.

Afb. 2: Plattegrond fabrieksgebouw 1928, rechtsboven de moffeloven

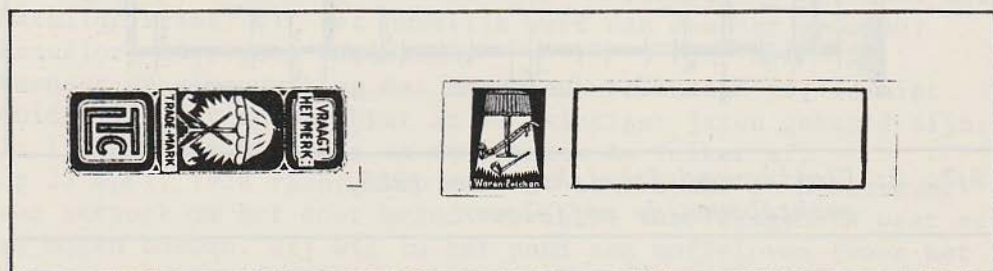

Afb. 3: Doorsnede fabriek 1928 met moffeloven

De firma van Lamp duikt onder diverse namen op. Uit bewaard gebleven archiefstukken en brieven is het volgende beeld te destilleren.

Aanvangsjaren zijn de data van gevonden brieven en archiefstukken. De begindata van een periode waarin een bepaalde naam gebruikt is, kunnen dus ook eerder liggen (afb. 4 en 5).

<i>Tijd</i>	<i>Naam</i>	<i>Merk</i>
1922	Tonpfeifen und Wetzstein-Fabrik Lamp und Cie	
1922	Tonpfeifen und Wetzstein-Fabrik Lamp und Mannebach	
1922-192.	Lamp und Mannebach	
192.-192.	Lama Export Gesellschaft	gekruste pijpen
1927-19..) 1936	Theod. Lamp und Co	
1948-1976	Theod. Lamp	twee evenwijdige pijpen

Afb. 4: Etiketten

Afb. 5: Briefhoofd

De eerste naam "Lamp und Cie" is ontstaan, doordat Lamp tijdens zijn leerjaren bij Wingender voor eigen rekening een partij goederen naar Spanje exporteerde. Toen hij de betaling niet binnen kreeg, is hij naar Spanje afgereisd en heeft daar, om meer indruk te maken, zich gemeld als de vertegenwoordiger van de firma Lamp und Cie. Ook de later gebruikte naam Lamp und Co berust, voor zover ik dat thans kan overzien, niet op het hebben van een compagnon, maar zou wel eens dezelfde reden kunnen hebben. Mij is na de beëindiging van de samenwerking met Mannebach geen compagnon meer bekend.

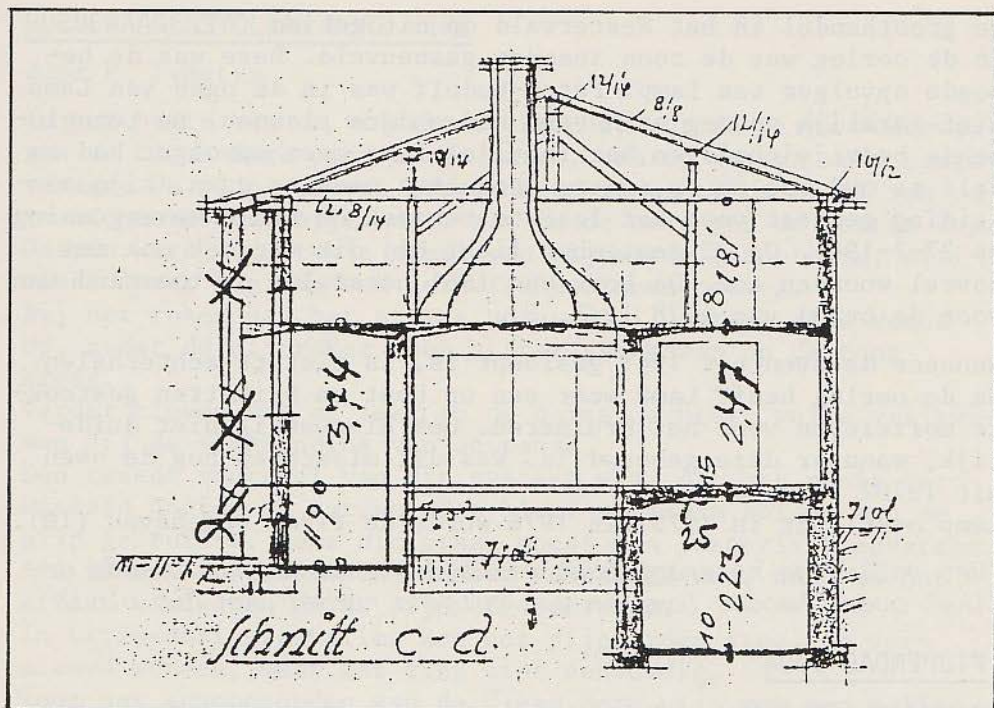
De naam "Lama", in feite de afkorting van Lamp en Mannebach, wordt door Lamp ook nog tot het einde van het bedrijf op tal van pijpen gebruikt.

Seeliger (7) laat op blz. 145 van zijn dissertatie een *Kaffeehaus* pijp met Lama daarop zien en schrijft deze als pijp van rond 1900 toe aan een pijpenmaker tussen Weser en Harz, gemaakt uit een vorm afkomstig uit het Westerwald. Deze toeschrijving kan niet anders dan onjuist zijn.

Als in 1936 het nationaal-socialistische "Verband der Westerwälder Tonpfeifen-Industrie" wordt opgericht, treedt Lamp direct toe. Lamp is ongetwijfeld goed op de hoogte geweest van de ontwikkeling van het pijpenmakershandwerk en van de situatie van de lokale grossiers en de invloed daarop van het nationaal-socialistische regiem. Zoals ik in mijn beschrijving van de organisaties van pijpenmakers in en rond de Tweede Wereldoorlog (9) reeds heb aangegeven, werden de lokale grossiers steeds verder uit het economisch verkeer geweerd. Het is dan ook niet verwonderlijk, dat Lamp op 15-11-1940 en 15-12-1940 een bouwvergunning aanvraagt voor een oven. Op 12-5-1941 wordt toestemming gegeven het gebouw te vergroten en een ronde oven te bouwen (afb. 6,7 en 8).

Een ronde pijpenoven is in het Westerwald een uitzondering. Als reden voor de vergunningsaanvraag wordt in de bouwbeschrijving slechts "*Fabrik-techn. Grunden*" aangevoerd. In werkelijkheid is thans te reconstrueren, dat Lamp met zijn groothandel niet meer voort kon en dus een pijpenmakerij opzette.

Na de oorlog leefde de pijpenindustrie kortstondig op (1). Lamp kwam tijdens de Frans-Militaire Regering direct in het bestuur van de *Fachuntergruppe Tonpfeifen und Tonspielwaren im Wirtschaftsverband Steine und Erden* (9). Lamp zal ongetwijfeld en van de opleving en van zijn bestuurslidmaatschap geprofiteerd hebben. Toen in het midden van de vijftiger jaren de twee grote pijpenfabrieken en groothandelsbedrijven Julius Wingender & Co en Schilz-Müllenbach stopten, werd Lamp de eni-

Afb. 8: Doorsnede oven 1941

Afb. 9: Het huis van Lamp ca. 1975. Foto: Fred Tijnstra

ge groothandel in het Westerwald op dit gebied (6). In de oorlog was de zoon Theodor gesneuveld. Deze was de beoogde opvolger van Lamp. Peter-Rudolf was in de ogen van Lamp niet zakelijk genoeg en Martha had andere plannen. De teruglopende bedrijvigheid en het feit dat Lamp geen opvolger had en zelf te oud was om op andere produkten over te gaan, zijn aanleiding geweest voor het laatste verzoek om een bouwvergunning op 27-7-1961. Op 22 september licht hij dit verzoek ook met zoveel woorden toe. De bouw van 1961 herstelde de toestand van voor de brand van 1928 (afb. 9).

Wanneer de oven uit 1941 gesloopt is, is niet te achterhalen. Na de oorlog heeft Lamp weer een op hout en briketten gestookte moffeloven voor het bruinieren. Ook hiervan is niet duidelijk, wanneer deze gebouwd is. Was dit misschien nog de oven uit 1928?

Lamp overlijdt in 1975. In 1976 wordt de firma opgeheven (10).

(Het volledige notenapparaat vindt de lezer na het tweede artikel over Theodor Lamp in een volgend nummer van dit blad)

PIJPENDAG 1994

Op 23 april j.l. werd in het Museum het Catharina Gasthuis in Gouda de bijeenkomst gehouden. Ongeveer 60 mensen waren aanwezig. Als verrassing werd de nieuwe PKN-uitgave over de Goudse pijpenmakersmerken ten doop gehouden. Conservator Gert Willems reikte het eerste exemplaar uit aan de schrijver Hans van der Meulen. Daarna konden de leden het boek tegen gereduceerde prijs aanschaffen.

Het programma verliep geheel volgens schema, van de aanwezigen hoorden we positieve geluiden. Aan het einde van het programma werden de sprekers en het bestuur in de bloemen en de wijn gezet.

Eerder kwam tot ons het verzoek om eens een pijpendag op een zondag te doen plaatsvinden i.v.m. leden die op de zaterdag werken. Uit de reactie van de leden uit de zaal viel af te lezen, dat men daar geen bezwaar tegen had. De redactie zal nu verder onderzoeken of dit te realiseren is.

De dag werd gekenmerkt door de ontspannen sfeer die tussen onze leden aanwezig was, ondanks het feit dat sommigen elkaar weinig treffen. Vandaar dat na het programma een aanzienlijke groep het gezellig samenzijn voortzette.

Het bestuur dankt iedereen die bijgedragen heeft deze dag tot een succes te maken, in het bijzonder onze gastheer Gert Willems, en hoopt op een prettig weerzien in 1995.